కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥ అథ తృతీయ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ ప్రజాపతిరకామయత ప్రజాః సృజేయేతి స తపోఽతప్యత స సర్పానసృజత సోఽకామయత ప్రజాః సృజేయేతి స ద్వితీయమతప్యత స వయాగ్ స్యసృజత సోఽకామయత ప్రజాః సృజేయేతి స తృతీయమతప్యత స ఏతం దీక్షితవాదమపశ్యత్తమవదత్తతో వై స ప్రజా అసృజత యత్తపస్తప్త్వా దీక్షితవాదం వదతి ప్రజా ఏవ తద్యజమానః [౧] సృజతే యద్వై దీక్షితోఽమేధ్యం పశ్యత్యపాఽస్మాద్దీక్షా క్రామతి నీలమస్య హరో వ్యేత్యబద్ధం మనో దరిద్రం చక్షుః సూర్యో జ్యోతిషాగ్ శ్రేష్ఠో దీక్షే మా మా హాసీరిత్యాహ నాఽస్మాద్దీక్షాఽప క్రామతి నాఽస్య నీలం న హరో వ్యేతి యద్వై దీక్షితమభివర్షతి దివ్యా ఆపోఽశాన్తా ఓజో బలం దీక్షాం [౨] తపోఽస్య నిర్ఘ్నన్త్యున్దతీర్బలం ధత్తౌజో ధత్త బలం ధత్త మా మే దీక్షాం మా తపో నిర్వధిష్టేత్యాహైతదేవ సర్వమాత్మన్ధత్తే నాఽస్యౌజో బలం న దీక్షాం న తపో నిర్ఘ్నన్త్యగ్నిర్వై దీక్షితస్య దేవతా సోఽస్మాదేతర్హి తిర ఇవ యర్హి యాతి తమీశ్వరగ్ం రక్షాగ్ంసి హన్తో [3] ర్భద్రాదభి శ్రేయః ప్రేహి బృహస్పతిః పుర ఏతా తే అస్త్విత్యాహ బ్రహ్మ వై దేవానాం బృహస్పతిస్తమేవాఽన్వారభతే స ఏనగ్ం సం పారయత్యేదమగన్మ దేవయజనం పృథివ్యా ఇత్యాహ దేవయజనగ్గ్ హ్యేష పృథివ్యా ఆగచ్ఛతి యో యజతే విశ్వే దేవా యదజుషన్త పూర్వ ఇత్యాహ విశ్వే హ్యేతద్దేవా జోషయన్తే యద్బ్రాహ్మణా ఋక్సామాభ్యాం యజుషా సన్తరన్త ఇత్యాహర్క్సామాభ్యాగ్ హ్యేష యజుషా సన్తరతి యో యజతే రాయస్పోషేణ సమిషా మదేమేత్యాహాఽశిషమేవైతామా శాస్తే॥[౪]

యజమానో దీక్షాగ్ం హన్తోర్బ్రాహ్మణాశ్చతుర్విగ్ంశతిశ్చ||**3.1.1**||

ఏష తే గాయత్రో భాగ ఇతి మే సోమాయ బ్రూతాదేష తే త్రైష్టుభో జాగతో భాగ ఇతి మే సోమాయ బ్రూతాచ్ఛన్దోమానాగ్ం సామ్రాజ్యం గచ్ఛేతి మే సోమాయ బ్రూతాద్యో వై సోమగ్ం రాజానగ్ం సామ్రాజ్యం లోకం గమయిత్వా క్రీణాతి గచ్ఛతి స్వానాగ్ం సామ్రాజ్యం ఛన్దాగ్ంసి ఖలు వై సోమస్య రాజ్ఞః సామ్రాజ్యో లోకః పురస్తాథ్సోమస్య క్రయాదేవమభి మన్త్రయేత సామ్రాజ్యమేవై- [౫] నం లోకం గమయిత్వా క్రీణాతి గచ్ఛతి స్వానాగ్ం సామ్రాజ్యం యో వై తానూనప్త్రస్య ప్రతిష్ఠాం వేద ప్రత్యేవ తిష్ఠతి బ్రహ్మవాదినో వదన్తి న ప్రాశ్నన్తి న జుహ్వత్యథ క్వ తానూనప్త్రం ప్రతి తిష్ఠతీతి ప్రజాపతౌ మనసీతి బ్రూయాత్త్రిరవ జిఘ్రేత్ప్రజాపతౌ త్వా మనసి జుహోమీత్యేషా వై తానూనప్త్రస్య ప్రతిష్ఠా య ఏవం వేద ప్రత్యేవ తిష్ఠతి యో [౬] వా అధ్వర్యోః ప్రతిష్ఠాం వేద ప్రత్యేవ తిష్ఠతి యతో మన్యేతాఽనభిక్రమ్య హోష్యామీతి తత్తిష్ఠన్నా శ్రావయేదేషా వా అధ్వర్యోః ప్రతిష్ఠా య ఏవం వేద ప్రత్యేవ తిష్ఠతి యదభిక్రమ్య జుహుయాత్ప్రతిష్ఠాయా ఇయాత్తస్మాథ్సమానత్ర తిష్ఠతా హోతవ్యం ప్రతిష్ఠిత్యై యో వా అధ్వర్యోః స్వం వేద స్వవానేవ భవతి స్రుగ్వా అస్య స్వం వాయవ్యమస్య [౭] స్వం చమసోఽస్య స్వం యద్వాయవ్యం వా చమసం వాఽనన్వారభ్యాఽఽశ్రావయేథ్స్వాదియాత్తస్మాదన్వారభ్యాఽఽశ్రావ్యగ్గ్ స్వాదేవ నైతి యో వై సోమమప్రతిష్ఠాప్య స్తోత్రముపాకరోత్యప్రతిష్ఠితః సోమో భవత్యప్రతిష్ఠితః స్తోమోఽప్రతిష్ఠితాన్యుక్థాన్యప్రతిష్ఠితో యజమానోఽప్రతిష్ఠితోఽధ్వర్యుర్వాయవ్యం వై సోమస్య ప్రతిష్ఠా చమసోఽస్య ప్రతిష్ఠా సోమః స్తోమస్య స్తోమ ఉక్థానాం గ్రహం వా గృహీత్వా చమసం వోన్నీయ స్తోత్రముపాకుర్యాత్ప్రత్యేవ సోమగ్గ్ స్థాపయతి ప్రతి స్తోమం ప్రత్యుక్థాని ప్రతి యజమానస్తిష్ఠతి ప్రత్యధ్వర్యుః॥[౮]

ఏవ తిష్ఠతి యో వాయవ్యమస్య గ్రహంవైకాన్న విగ్ంశతిశ్చ||**3.1.2**||

యజ్ఞం వా ఏతత్సం భరన్తి యత్సోమక్రయణ్యై పదం యజ్ఞముఖగ్ం హవిర్ధానే యర్హి హవిర్ధానే ప్రాచీ ప్రవర్తయేయుస్తర్హి తేనాఽక్షముపాఽఞ్జ్యాద్యజ్ఞముఖ ఏవ యజ్ఞమను సం తనోతి ప్రాఞ్చమగ్నిం ప్ర హరన్త్యుత్పత్నీమా నయన్త్యన్వనాగ్ంసి ప్ర వ ర్తయన్త్యథ వా అస్యైష ధిష్ణియో హీయతే సోఽను ధ్యాయతి స ఈశ్వరో రుద్రో భూత్వా [౯] ప్రజాం పశూన్ యజమానస్య శమయితోర్యర్హి పశుమాప్రీతముదఞ్చం నయన్తి తర్హి తస్య పశుశ్రపణగ్ం హరేత్తేనైవైనం భాగినం కరోతి యజమానో వా ఆహవనీయో యజమానం వా ఏతద్వి కర్షన్తే యదాహవనీయాత్పశుశ్రపణగ్ం హరన్తి స వైవ స్యాన్నిర్మన్థ్యం వా కుర్యాద్యజమానస్య సాత్మత్వాయ యది పశోరవదానం నశ్యేదాజ్యస్య ప్రత్యాఖ్యాయమవ ద్యేత్సైవ తతః ప్రాయశ్చిత్తిర్యే పశుం విమథ్నీరన్ యస్తాన్కామయేతాఽఽర్తిమార్చ్ఛేయురితి కువిదఙ్గేతి నమోవృక్తివత్యర్చాఽఽగ్నీధ్రే జుహుయాన్నమోవృక్తిమేవైషాం వృఙ్క్తే తాజగార్తిమార్చ్ఛన్తి॥[౧౦]

భూత్వా తతష్షడ్విగ్ంశతిశ్చ॥3.1.3॥

ప్రజాపతేర్జాయమానాః ప్రజా జాతాశ్చ యా ఇమాః। తస్మై ప్రతి ప్ర వేదయ చికిత్వాగ్ం అను మన్యతామ్॥ ఇమం పశుం పశుపతే తే అద్య బధ్నామ్యగ్నే సుకృతస్య మధ్యే। అను మన్యస్వ సుయజా యజామ జుష్టం దేవానామిదమస్తు హవ్యమ్॥ ప్రజానన్తః ప్రతి గృహ్ణన్తి పూర్వే ప్రాణమఙ్గేభ్యః పర్యాచరన్తమ్। సువర్గం యాహి పథిభిర్దేవయానైరోషధీషు ప్రతి తిష్ఠా శరీరైః॥ యేషామీశే [౧౧] పశుపతిః పశూనాం చతుష్పదాముత చ ద్విపదామ్। నిష్క్రీతోఽయం యజ్ఞియం భాగమేతు రాయస్పోషా యజమానస్య సన్తు॥ యే బధ్యమానమను బధ్యమానా అభ్యైక్షన్త మనసా చక్షుషా చ। అగ్నిస్తాగ్ం అగ్రే ప్ర ముమోక్తు దేవః ప్రజాపతిః ప్రజయా సంవిదానః॥ య ఆరణ్యాః పశవో విశ్వరూపా విరూపాః సన్తో బహుధైకరూపాః। వాయుస్తాగ్ం అగ్రే ప్ర ముమోక్తు దేవః ప్రజాపతిః

ప్రజయా సంవిదానః॥ ప్రముఞ్చమానా [౧౨] భువనస్య రేతో గాతుం ధత్త యజమానాయ దేవాః। ఉపాకృతగ్ం శశమానం యదస్థాజ్జీవం దేవానామప్యేతు పాథః॥ నానా ప్రాణో యజమానస్య పశునా యజ్ఞో దేవేభిః సహ దేవయానః। జీవం దేవానామప్యేతు పాథః సత్యాః సన్తు యజమానస్య కామాః॥ యత్పశుర్మాయుమకృతోరో వా పద్భిరాహతే। అగ్నిర్మా తస్మాదేనసో విశ్వాన్ముఞ్చత్వగ్ంహసః॥ శమితార ఉపేతన యజ్ఞం [౧౩] దేవేభిరిన్వితమ్। పాశాత్పశుం ప్ర ముఞ్చత బన్ధాద్యజ్ఞపతిం పరి॥ అదితిః పాశం ప్ర ముమోక్త్వేతం నమః పశుభ్యః పశుపతయే కరోమి। అరాతీయన్తమధరం కృణోమి యం ద్విష్మస్తస్మిన్ప్రతి ముఞ్చామి పాశమ్॥ త్వాము తే దధిరే హవ్యవాహగ్ం శృతంకర్తారముత యజ్ఞియం చ। అగ్నే సదక్షః సతనుర్హి భూత్వాఽథ హవ్యా జాతవేదో జుషస్వ॥ జాతవేదో వపయా గచ్ఛ దేవాన్త్వగ్ం హి హోతా ప్రథమో బభూథ। ఘృతేన త్వం తనువో వర్ధయస్వ స్వాహాకృతగ్ం హవిరదన్తు దేవాః॥ స్వాహా దేవేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా॥[౧౪]

ఈశే ప్రముఞ్చమానా యజ్ఞం త్వగ్ం షోడశ చ||**3.1.4**||

ప్రాజాపత్యా పై పశవస్తేషాగ్ం రుద్రోఽధిపతిర్యదేతాభ్యాముపాకరోతి తాభ్యామేపైనం ప్రతిప్రోచ్యాఽఽలభత ఆత్మనోఽనావ్రస్కాయ ద్వాభ్యాముపాకరోతి ద్విపాద్యజమానః ప్రతిష్ఠిత్యా ఉపాకృత్య పఞ్చ జుహోతి పాఙ్క్తాః పశవః పశూనేవావ రున్ధే మృత్యవే వా ఏష నీయతే యత్పశుస్తం యదన్వారభేత ప్రమాయుకో యజమానః స్యాన్నానా ప్రాణో యజమానస్య పశునేత్యాహ వ్యావృత్త్యై [౧౫] యత్పశుర్మాయుమకృతేతి జుహోతి శాన్త్యై శమితార ఉపేతనేత్యాహ యథాయజురేపైతద్వపాయాం వా ఆహ్రియమాణాయామగ్నేర్మేధోఽప క్రామతి త్వాము తే దధిరే హవ్యవాహమితి వపామభి జుహోత్యగ్నేరేవ మేధమవ రున్ధేఽథో శృతత్వాయ పురస్తాత్స్వాహాకృతయో వా అన్యే దేవా ఉపరిష్టాత్స్వాహాకృతయోఽన్యే స్వాహా దేవేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహేత్యభితో వపాం జుహోతి

తానేవోభయాన్ప్రీణాతి॥[౧౬]
వ్యావృత్త్యా అభితో వపాం పఞ్చ చ॥**3.1.5**॥

యో వా అయథాదేవతం యజ్ఞముపచరత్యా దేవతాభ్యో వృశ్చ్యతే పాపీయాన్భవతి యో యథాదేవతం న దేవతాభ్య ఆ వృశ్చ్యతే వసీయాన్భవత్యాగ్నేయ్యర్చాఽఽగ్నీధ్రమభి మృశేద్వైష్ణవ్యా హవిర్ధానమాగ్నేయ్యా స్రుచో వాయవ్యయా వాయవ్యాన్యైన్ద్రియా సదో యథాదేవతమేవ యజ్ఞముప చరతి న దేవతాభ్య ఆ వృశ్చ్యతే వసీయాన్భవతి యునజ్మి తే పృథివీం జ్యోతిషా సహ యునజ్మి వాయుమన్తరిక్షేణ [౧౭] తే సహ యునజ్మి వాచగ్ం సహ సూర్యేణ తే యునజ్మి తిస్రో విపృచః సూర్యస్య తే। అగ్నిర్దేవతా గాయత్రీ ఛన్ద ఉపాగ్ంశోః పాత్రమసి సోమో దేవతా త్రిష్టుప్ఛన్దోఽన్తర్యామస్య పాత్రమసీన్ద్రో దేవతా జగతీ ఛన్ద ఇన్ద్రవాయువోః పాత్రమసి బృహస్పతిర్దేవతాఽనుష్టుప్ఛన్దో మిత్రావరుణయోః పాత్రమస్యశ్వినౌ దేవతా పఙ్క్తిశ్ఛన్దోఽశ్వినోః పాత్రమసి సూర్యో దేవతా బృహతీ [౧౮] ఛన్దః శుక్రస్య పాత్రమసి చన్ద్రమా దేవతా సతోబృహతీ ఛన్దో మన్థినః పాత్రమసి విశ్వే దేవా దేవతోష్ణిహా ఛన్ద ఆగ్రయణస్య పాత్రమసీన్ద్రో దేవతా కకుచ్ఛన్ద ఉక్థానాం పాత్రమసి పృథివీ దేవతా విరాట్ఛన్దో ధ్రువస్య పాత్రమసి॥[౧౯]
అన్తరిక్షేణ బృహతీత్రయస్త్రిగ్ంశచ్చ॥**3.1.6**॥

ఇష్టర్గో వా అధ్వర్యుర్యజమానస్యేష్టర్గః ఖలు వై పూర్వోఽర్ష్టుః క్షీయత ఆసన్యాన్మా మన్త్రాత్పాహి కస్యాశ్చిదభిశస్త్యా ఇతి పురా ప్రాతరనువాకాజ్జుహుయాదాత్మన ఏవ తదధ్వర్యుః పురస్తాచ్ఛర్మ నహ్యతేఽనార్త్యై సంవేశాయ త్వోపవేశాయ త్వా గాయత్రియాస్త్రిష్టుభో జగత్యా అభిభూత్యై స్వాహా ప్రాణాపానౌ మృత్యోర్మా పాతం ప్రాణాపానౌ మా మా హాసిష్టం దేవతాసు వా ఏతే ప్రాణాపానయో [౨౦] ర్వ్యాయచ్ఛన్తే

యేషాగ్ం సోమః సమృచ్ఛతే సంపేశాయ త్వోపపేశాయ త్వేత్యాహ ఛన్దాగ్ంసి వై సంపేశ ఉపపేశశ్ఛన్దోభిరేవాఽస్య ఛన్దాగ్ంసి వృఙ్క్తే ప్రేతివన్త్యాజ్యాని భవన్త్యభిజిత్యై మరుత్వతీః ప్రతిపదో విజిత్యా ఉభే బృహద్రథన్తరే భవత ఇయం వావ రథన్తరమసౌ బృహదాభ్యామేవైనమన్తరేత్యద్య వావ రథన్తరగ్గ్ శ్వో బృహదద్యాశ్వాదేవైనమన్తరేతి భూతం [౨౦] వావ రథన్తరం భవిష్యద్బృహద్భూతాచ్చైవైనం భవిష్యతశ్చాఽన్తరేతి పరిమితం వావ రథన్తరమపరిమితం బృహత్పరిమితాచ్చైవైనమపరిమితాచ్చాఽన్తరేతి విశ్వామిత్రజమదగ్నీ వసిష్ఠేనాఽస్పర్ధేతాగ్ం స ఏతజ్జమదగ్నిర్విహవ్యమపశ్యత్తేన వై స వసిష్ఠస్యేన్ద్రియం వీర్యమవృఙ్క్త యద్విహవ్యగ్ం శస్యత ఇన్ద్రియమేవ తద్వీర్యం యజమానో భ్రాతృవ్యస్య వృఙ్క్తే యస్య భూయాగ్ంసో యజ్ఞక్రతవ ఇత్యాహుః స దేవతా వృఙ్క్త ఇతి యద్యగ్నిష్టోమః సోమః పరస్తాథ్స్యాదుక్థ్యం కుర్వీత యద్యుక్థ్యః స్యాదతిరాత్రం కుర్వీత యజ్ఞక్రతుభిరేవాఽస్య దేవతా వృఙ్క్తే వసీయాన్భవతి॥[౨౧]

*ప్రాణాపానయోర్భూతం వృఙ్క్తేఽష్టావిగ్ంశతిశ్చ||**3.1.7**||*

నిగ్రాభ్యాః స్థ దేవశ్రుత ఆయుర్మే తర్పయత ప్రాణం మే తర్పయతాఽపానం మే తర్పయతవ్యానం మే తర్పయత చక్షుర్మే తర్పయత శ్రోత్రం మే తర్పయత మనో మే తర్పయత వాచం మే తర్పయతాఽఽత్మానం మే తర్పయతాఽఙ్గాని మే తర్పయత ప్రజాం మే తర్పయత పశూన్మే తర్పయత గృహాన్మే తర్పయత గణాన్మే తర్పయత సర్వగణం మా తర్పయత తర్పయత మా [౨౨] గణా మే మా వి తృషన్నోషధయో వై సోమస్య విశో విశః ఖలు వై రాజ్ఞః ప్రదాతోరీశ్వరా ఐన్ద్రః సోమోఽవీవృధం వో మనసా సుజాతా ఋతప్రజాతా భగ ఇద్వః స్యామ। ఇన్ద్రేణ దేవీర్వీరుధః సంవిదానా అను మన్యన్తాగ్ం సవనాయ సోమమిత్యాహౌషధీభ్య ఏవైనగ్గ్ స్వాయై విశః స్వాయై దేవతాయై నిర్యాచ్యాఽభి షుణోతి యో వై సోమస్యాఽభిషూయమాణస్య [౨౩] ప్రథమోఽగ్ంశుః స్కన్దతి స ఈశ్వర

ఇన్ద్రియం వీర్యం ప్రజాం పశూన్ యజమానస్య నిర్హన్తోస్తమభి మన్త్రయేతాఽఽ
మాఽస్కాన్థ్సహ ప్రజయా సహ రాయస్పోషేణేన్ద్రియం మే వీర్యం మా
నిర్వధీరిత్యాశిషమేవైతామా శాస్త ఇన్ద్రియస్య వీర్యస్య ప్రజాయై పశూనామనిర్ఘాతాయ
ద్రప్సశ్చస్కన్ద పృథివీమను ద్యామిమం చ యోనిమను యశ్చ పూర్వః। తృతీయం
యోనిమను సంచరన్తం ద్రప్సం జుహోమ్యను సప్త హోత్రాః॥[౧౫]

తర్పయత మాఽభిఘాయమాణస్య యశ్చ దశ చ||**3.1.8**||

యో వై దేవాన్దేవయశసేనాఽర్పయతి మనుష్యాన్మనుష్యయశసేన దేవయశస్యేవ దేవేషు
భవతి మనుష్యయశసీ మనుష్యేషు యాన్ప్రాచీనమాగ్రయణాద్గ్రహాన్
గృహ్ణీయాత్తానుపాగ్ంశు గృహ్ణీయాద్యానూర్ధ్వాగ్ స్తానుపబ్దిమతో దేవానేవ
తద్దేవయశసేనాఽర్పయతి మనుష్యాన్మనుష్యయశసేన దేవయశస్యేవ దేవేషు భవతి
మనుష్యయశసీ మనుష్యేష్వగ్నిః ప్రాతఃసవనే పాత్వస్మాన్ వైశ్వానరో మహినా విశ్వశం భూః।
స నః పావకో ద్రవిణం దధా- [౧౬] త్వాయుష్మన్తః సహభక్షాః స్యామ॥ విశ్వే దేవా మరుత
ఇన్ద్రో అస్మానస్మిన్ద్వితీయే సవనే న జహ్యుః। ఆయుష్మన్తః ప్రియమేషాం వదన్తో వయం
దేవానాగ్ం సుమతౌ స్యామ॥ ఇదం తృతీయగ్ం సవనం కవీనామృతేన యే
చమసమైరయన్త। తే సౌధన్వనాః సువరానశానాః స్విష్టిం నో అభి వసీయో నయన్తు॥
ఆయతనవతీర్వా అన్యా ఆహుతయో హూయన్తేఽనాయతనా అన్యా యా ఆఘారవతీస్తా
ఆయతనవతీర్యాః [౧౭] సౌమ్యాస్తా అనాయతనా
ఐన్ద్రవాయవమాదాయాఽఽఘారమాఘారయేదధ్వరో యజ్ఞోఽయమస్తు దేవా ఓషధీభ్యః
పశవే నో జనాయ విశ్వస్మై భూతాయాఽధ్వరోఽసి స పిన్వస్వ ఘృతవద్దేవ సోమేతి సౌమ్యా
ఏవ తదాహుతీరాయతనవతీః కరోత్యాయతనవాన్భవతి య ఏవం వేదాఽథో ద్యావాపృథివీ
ఏవ ఘృతేన వ్యునత్తి తే వ్యుత్తే ఉపజీవనీయే భవత ఉపజీవనీయో భవతి [౧౮] య ఏవం

పేద్దైష తే రుద్ర భాగో యం నిరయాచథాస్తం జుషస్వ విదేర్గోపత్యగ్ం రాయస్పోషగ్ంసువీర్యగ్ం సంవథ్సరీణాగ్ స్వస్తిమ్॥ మనుః పుత్రేభ్యో దాయం వ్యభజథ్స నాభానేదిష్ఠం బ్రహ్మచర్యం వసన్తం నిరభజథ్స ఆఽగచ్ఛథ్సోఽబ్రవీత్కథా మా నిరభాగితి న త్వా నిరభాక్షమిత్యబ్రవీదఙ్గిరస ఇమే సత్రమాసతే తే [౨౯] సువర్గం లోకం న ప్ర జానన్తి తేభ్య ఇదం బ్రాహ్మణం బ్రూహి తే సువర్గం లోకం యన్తో య ఏషాం పశవస్తాగ్ స్తే దాస్యన్తీతి తదేభ్యోఽబ్రవీత్తే సువర్గం లోకం యన్తో య ఏషాం పశవ ఆసన్తానస్మా అదదుస్తం పశుభిశ్చరన్తం యజ్ఞవాస్తౌ రుద్ర ఆఽగచ్ఛథ్సోఽబ్రవీన్మమ వా ఇమే పశవ ఇత్యదుర్వై [30] మహ్యమిమానిత్యబ్రవీన్న పై తస్య త ఈశత ఇత్యబ్రవీద్యద్యజ్ఞవాస్తౌ హీయతే మమ పై తదితి తస్మాద్యజ్ఞవాస్తు నాఽభ్యవేత్యగ్ం సోఽబ్రవీద్యజ్ఞే మాఽఽ భజాఽథ తే పశూన్నాఽభి మగ్గ్ స్య ఇతి తస్మా ఏతం మన్థినః సగ్గ్ స్రావమజుహోత్తతో పై తస్య రుద్రః పశూన్నాఽభ్యమన్యత యత్రైతమేవం విద్వాన్మన్థినః సగ్గ్ స్రావం జుహోతి న తత్ర రుద్రః పశూనభి మన్యతే॥[3౦]

*దధాత్వాయతనవతీర్వా ఉప జీవనీయో భవతి తేఽదుర్వై యత్రైతమేకాదశ చ॥***3.1.9**॥

జుష్టో వాచో భూయాసం జుష్టో వాచస్పతయే దేవి వాక్। యద్వాచో మధుమత్తస్మిన్మా ధాః స్వాహా సరస్వత్యై॥ ఋచా స్తోమగ్ం సమర్ధయ గాయత్రేణ రథన్తరమ్। బృహద్గాయత్రవర్తని॥ యస్తే ద్రప్స స్కన్దతి యస్తే అగ్ంశుర్బాహుచ్యుతో ధిషణయోరుపస్థాత్। అధ్వర్యోర్వా పరి యస్తే పవిత్రాథ్స్వాహాకృతమిన్ద్రాయ తం జుహోమి॥ యో ద్రప్సో అగ్ంశుః పతితః పృథివ్యాం పరివాపాత్- [౩౨] పురోడాశాత్కరమ్భాత్। ధానాసోమాన్మన్థిన ఇన్ద్ర శుక్రాథ్స్వాహాకృతమిన్ద్రాయ తం జుహోమి॥ యస్తే ద్రప్సో మధుమాగ్ం ఇన్ద్రియావాన్థ్స్వాహాకృతః పునరప్యేతి దేవాన్। దివః పృథివ్యాః పర్యన్తరిక్షాథ్స్వాహాకృతమిన్ద్రాయ తం జుహోమి॥ అధ్వర్యుర్వా ఋత్విజాం

ప్రథమో యుజ్యతే తేన స్తోమో యోక్తవ్య ఇత్యాహుర్వాగగ్రేగా అగ్ర ఏత్వృజుగా దేవేభ్యో
యశో మయి దధతీ ప్రాణాన్పశుషు ప్రజాం మయి [33] చ యజమానే చేత్యాహ వాచమేవ
తద్యజ్ఞముఖే యునక్తి వాస్తు వా ఏతద్యజ్ఞస్య క్రియతే యద్గ్రహాన్గృహీత్వా
బహిష్పవమానగ్ం సర్పన్తి పరాఞ్చో హి యన్తి పరాచీభిః స్తువతే వైష్ణవ్యర్చా పునరేత్యోప
తిష్ఠతే యజ్ఞో వై విష్ణుర్యజ్ఞమేవాఽకర్విష్ణో త్వం నో అన్తమః శర్మ యచ్ఛ సహన్త్య। ప్ర తే
ధారా మధుశ్చుత ఉత్సం దుహ్రతే అక్షితమిత్యాహ యదేవాఽస్య శయానస్యోపశుష్యతి
తదేవాస్యైతేనాఽఽప్యాయయతి॥[3౪]

పరివాపాత్ప్రజాం మయి దుహ్రతే చతుర్దశ చ॥**3.1.10**॥

అగ్నినా రయిమశ్నవత్పోషమేవ దివేదివే। యశసం వీరవత్తమమ్॥ గోమాగ్ం అగ్నేఽవిమాగ్ం
అశ్వీ యజ్ఞో నృవత్సఖా సదమిదప్రమృష్యః। ఇడావాగ్ం ఏషో అసుర ప్రజావాన్దీర్ఘో రయిః
పృథుబుధ్నః సభావాన్॥ ఆ ప్యాయస్వ సం తే॥ ఇహ త్వష్టారమగ్రియం విశ్వరూపముప
హ్వయే। అస్మాకమస్తు కేవలః॥ తన్నస్తురీపమధ పోషయిత్ను దేవ త్వష్టర్వి రరాణః స్యస్వ।
యతో వీరః [3౫] కర్మణ్యః సుదక్షో యుక్తగ్రావా జాయతే దేవకామః॥ శివస్త్వష్టరిహాఽఽ
గహి విభుః పోష ఉత త్మనా। యజ్ఞేయజ్ఞే న ఉదవ॥ పిశంగరూపః సుభరో వయోధాః
శ్రుష్టీ వీరో జాయతే దేవకామః। ప్రజాం త్వష్టా వి ష్యతు నాభిమస్మే అథా దేవానామప్యేతు
పాథః॥ ప్ర ణో దేవ్యా నో దివః॥ పీపివాగ్ంసగ్ం సరస్వతః స్తనం యో విశ్వదర్శతః।
ధుక్షీమహి ప్రజామిషమ్॥[3౬] యే తే సరస్వ ఊర్మయో మధుమన్తో ఘృతశ్చుతః। తేషాం
తే సుమ్నమీమహే॥ యస్య వ్రతం పశవో యన్తి సర్వే యస్య వ్రతముపతిష్ఠన్త ఆపః।
యస్య వ్రతే పుష్టిపతిర్నివిష్టస్తగ్ం సరస్వన్తమవసే హువేమ॥ దివ్యగ్ం సుపర్ణం వయసం
బృహన్తమపాం గర్భం వృషభమోషధీనామ్। అభీపతో వృష్ట్యా తర్పయన్తం తగ్ం
సరస్వన్తమవసే హువేమ॥ సినీవాలి పృథుష్టుకే యా దేవానామసి స్వసా। జుషస్వ హవ్య-

[౩౭] మాహుతం ప్రజాం దేవి దిదిడ్ఢి నః॥ యా సుపాణిః స్వఙ్గురిః సుషూమా బహుసూవరీ।
తస్యై విశ్పత్నియై హవిః సినీవాల్యై జుహోతన॥ ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరీన్ద్రం నరః॥
అసితవర్ణా హరయః సుపర్ణా మిహో వసానా దివముత్పతన్తి। త ఆఽవవృత్రన్థ్సదనాని
కృత్వాఽఽదిత్పృథివీ ఘృతైర్వ్యుద్యతే॥ హిరణ్యకేశో రజసో విసారేఽహిర్ధునిర్వాత ఇవ
ధ్రజీమాన్। శుచిభ్రాజా ఉషసో [౩౮] నవేదా యశస్వతీరపస్యువో న సత్యాః॥ ఆ తే సుపర్ణా
అమినన్త ఏవైః కృష్ణో నోనావ వృషభో యదీదమ్। శివాభిర్న స్మయమానాభిరాఽగాత్పతన్తి
మిహః స్తనయన్త్యభ్రా॥ వాశ్రేవ విద్యున్మిమాతి వథ్సం న మాతా సిషక్తి। యదేషాం
వృష్టిరసర్జి॥ పర్వతశ్చిన్మహి వృద్ధో బిభాయ దివశ్చిథ్సాను రేజత స్వనే వః। యత్క్రీడథ
మరుతః [౩౯] ఋష్టిమన్త ఆప ఇవ సధ్రియఞ్చో ధవధ్వే॥ అభి క్రన్ద స్తనయ గర్భమా ధా
ఉదన్వతా పరి దీయా రథేన। దృతిగ్ం సు కర్ష విషితం న్యఞ్చగ్ం సమా భవన్తూద్వతా
నిపాదాః॥ త్వం త్యా చిదచ్యుతాగ్నే పశుర్న యవసే। ధామా హ యత్తే అజర వనా వృశ్చన్తి
శిక్వసః॥ అగ్నే భూరీణి తవ జాతవేదో దేవ స్వధావోఽమృతస్య ధామ। యాశ్చ [౪౦]
మాయా మాయినాం విశ్వమిన్వ త్వే పూర్వీః సందధుః పృష్టబన్ధో॥ దివో నో వృష్టిం మరుతో
రరీధ్వం ప్ర పిన్వత వృష్ణో అశ్వస్య ధారాః। అర్వాఙేతేన స్తనయిత్నునేహ్యపో నిషిఞ్చన్నసురః
పితా నః॥ పిన్వన్త్యపో మరుతః సుదానవః పయో ఘృతవద్విదథేష్వాభువః। అత్యం న
మిహే వి నయన్తి వాజినముథ్సం దుహన్తి స్తనయన్తమక్షితమ్॥ ఉదప్రుతో మరుతస్తాగ్ం
ఇయర్త వృష్టిం [౪౧] యే విశ్వే మరుతో జునన్తి। క్రోశాతి గర్దా కన్యేవ తున్నా పేరుం
తుఞ్జానా పత్యేవ జాయా॥ ఘృతేన ద్యావాపృథివీ మధునా సముక్షత పయస్వతీః
కృణుతాఽఽప ఓషధీః। ఊర్జం చ తత్ర సుమతిం చ పిన్వథ యత్రా నరో మరుతః సిఞ్చథా
మధు॥ ఉదు త్యం చిత్రమ్॥ ఔర్వభృగువచ్ఛుచిమప్నవానవదా హువే। అగ్నిగ్ం
సముద్రవాససమ్॥ ఆ సవగ్ం సవితుర్యథా భగస్యేవ భుజిగ్ం హువే। అగ్నిగ్ం
సముద్రవాససమ్॥ హువే వాతస్వనం కవిం పర్జన్యక్రన్ద్యగ్ం సహః। అగ్నిగ్ం

సముద్రవాససమ్॥[౪౨]

*వీర ఇషగ్ం హవ్యముషసో మరుతశ్చ వృష్టిం భగస్య ద్వాదశ చ॥**3.1.11**॥*

*ప్రజాపతిరకామయతైష తే గాయత్రో యజ్ఞం వై ప్రజాపతేర్జాయమానాః ప్రాజాపత్యా యో వా అయథా దేవతమిష్టర్గో నిగ్రాభ్యాస్థ్స యో వై దేవాఇజ్యష్టోఽగ్నినా రయిమేకాదశ॥**11**॥*

ప్రజాపతిరకామయత ప్రజాపతేర్జాయమానా వ్యాయచ్ఛన్తే మహ్యామిమాన్మాయా మాయినాం ద్విచత్వారిగ్ంశత్॥౪౨॥

ప్రజాపతిరకామయతాఽగ్నిగ్ం సముద్రవాససమ్॥

॥ హరిః ఓమ్॥

॥ శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ ఇతి తృతీయకాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥